

Licht en Zout

Gedachten over 'Gemeente-zijn' in de Maartenskerkgemeente vandaag en vragen voor morgen

Deel I

Aanleiding en inleiding

We leven in een tijd van grote veranderingen, zowel maatschappelijk en kerkelijk. Dat was voor 'corona' al zo, maar na de eerste 'corona-aanval' is dit alleen maar meer 'op scherp' komen te staan. Er is geen weg terug naar het 'oude normaal'.

Er is zowel in de samenleving als in ons gemeenteleven een grote vraag naar *'Wat gebeurt er nu om ons heen, en met onszelf? 'Wat inspireert ons om nu verder te (kunnen) gaan op de levens- en geloofsweg?'*

Natuurlijk zien we daarbij dat ons ledental gestaag vergrijsst en terugloopt, en de kerk als instituut veel krediet heeft verloren, met alle gevolgen van dien.

Er zijn echter ook signalen dat er gemeenteleden vol ideeën zijn over wat er nu mogelijk is, of zou kunnen, om anderen buiten de huidige actieve groep te kunnen interesseren en eventueel nieuwe leden te verwelkomen. (*werkgroep 'Toekomst'*)

De springende vraag waar we nu voor staan is de vraag wat onze *roeping* vanuit de Bijbelse bron nu is, en hoe we daar handen en voeten aan kunnen geven.

We zullen dus, willen we onze motto's *'Kerk op het Kruispunt'* (2011 na de herinrichting van de Maartenskerk) en *'Mensen rondom Jezus'* (2018 bij de productie

van de gemeentefilm), verder uitwerken, opnieuw onze plaats en inzet moeten gaan bepalen. Daar moet in mee genomen dat onze middelen door het afnemend ledental, de vergrijzing en verminderende draagkracht van volgende generaties (veel) beperkter zullen zijn. In de geschiedenis van de Wereldkerk is dat echter nooit het springende punt geweest!

Vanuit de Bergrede, geschreven voor de eerste gemeenten in de verdrukking, wordt tegen de gemeenteleden, en wie om hen heen staan (!), gezegd dat zij zowel 'licht' als 'zout' *zijn* (Mattheus 5, 13-16).

Dat is ons vanuit Gods' liefde, en belichaamd in Jezus Christus gegeven. We mogen vertrouwen dat de Heilige Geest ons adem en levenskracht geeft om hieruit te leven, en samen te zoeken naar nieuwe wegen, die de harten en levens van wie we ontmoeten zullen raken. In de nieuwe visienota van de landelijke kerk (september 2020) wordt gesteld dat we, om los te komen van de 'kramp van de krimp' met lege handen moeten durven staan: ontvankelijk, waakzaam en geconcentreerd op God. *'we leven als christenen van genade. We mogen ontspannen leven, niet uit onverschilligheid maar in geloofsvertrouwen.'*

Anders gezegd: de mensen en middelen die we hebben doelgericht in te zetten om die woorden over *Licht* en *Zout* uit de Bergrede zoveel als mogelijk in vertrouwen voor ogen te hebben en...te houden, ook als we met een sterke verandering gemeente-zijn! Je **bent** het Licht, je **bent** het zout.

In dit 'praatpapier' ten behoeve van de *verdieping* van het onderling gesprek in Kerkenraad (en Gemeente) probeer ik scherp te krijgen wat mij hierover nu voor ogen staat.

Het jaar 2021 belooft een jaar te worden waarin de veranderingen waar we nu voor staan, verder inhoud en vorm gegeven moeten worden, voor zover wij daar zicht op krijgen. Om meer helder te krijgen wat onze gemeenschappelijke roeping van *licht en zout* nu betekent schrijf ik deze voorzet. In deel II volgt nu een schetsje van maatschappelijke ontwikkelingen en een meer uitgebreide terugblik op 15 jaar Protestantse Gemeente Doorn (we zijn dus nog een puber!). In deel III staan gezamenlijk geformuleerde vragen die in de Kerkenraads- en Gemeentekring besproken kunnen worden.

Op hoop van zegen!

Deel II

Maatschappelijke situatie

Ons gemeentelven speelt zich af in een veranderende maatschappij. Is op die ontwikkeling enig zicht te krijgen, en in dit bestek, daar ook nog iets mee aan te vangen, wat de gemeente helpt in het geïnspireerd gemeente-zijn?

'Een vis weet pas dat ze vis is als ze op de viskar ligt', dat vraagt dus om bescheidenheid! Daarom steek ik eenvoudig in bij wat me de laatste maanden als tendens in de verschillende media opgevallen is.

NRC liet de socioloog/filosoof Gabriel van den Brink aan het woord in een serie interviews over de wereld tijdens corona. *'Never waste a good crisis'* zo luidt zijn adagium. Van den Brink stelt dat de laatste vijftig jaar het liberalisme op alle terreinen hegemoniaal werd. Eerst in de politiek, toen in de cultuur, uiteindelijk in de economie. Maar de laatste jaren loopt het op al die gebieden tegen zijn grenzen aan.

Het (neo)liberalisme (= denken waarin persoonlijke vrijheid -de autonomie- voorop staat) heeft te weinig oog voor de inbedding van het individu in zijn leefomgeving - zowel de sociale als de ecologische.

Vanuit het neo-liberalisme is er een natuurlijke aversie tegen gemeenschapszin. 'We moeten onze eigen broek ophouden' was in het dominante politieke klimaat in de eerste twee decennia een veel gehoorde uitspraak. Dit had tot consequentie dat de burgers meer als individuen en minder als gemeenschapswezen werden gezien. Ondertussen gaat de evolutie weer de andere richting uit en zien we nieuwe samenlevingsvormen ontstaan. Individuen verbinden zich om zich in te zetten voor gemeenschappelijke projecten.

'Het nieuwe – dat is mijn hoop – zal erin bestaan dat we niet terugkeren naar de verplichte groepen van vroeger, en ook niet verdergaan in de individualisering, waar we al teveel van hebben. We mogen onze autonomie niet uit handen geven, maar

we moeten ons opnieuw leren verbinden met anderen. Autonomie in verbondenheid, dat is wat onze tijd nodig heeft.' (Paul Verhaege in zijn boek 'Intimiteit', Amsterdam 2018)

Het 'ruw ontwaken' uit het neo-liberale denken wordt versterkt door de coronacrisis: *'Die heeft als een versneller gewerkt. Ik zie onderstromen zichtbaar worden die meer op spiritueel vlak liggen en waarvoor de politiek nog geen taal heeft. De rust, de rem op het consumeren, het feit dat er eindelijk schone lucht is: daardoor gaan we ons afvragen hoe we ons verhouden tot de natuur, maar ook leven en dood. Een heleboel onzin valt bij zo'n crisis door de mand.'*

De onderstroom waar van den Brink op doelt wordt onder andere in de geloofsgemeenschappen bewaard. Hoe deden *wij* dat eigenlijk?

Onze Gemeente in geloofswaarden vanaf 2006

Hoe 'de kerk' ervaren wordt, en gewerkt heeft, in eigen gemeente en de context van tijd en plaats (het dorp), kan het beste door anderen (als buitenstaanders) aangegeven worden. Als je bijvoorbeeld als gemeentelid al zolang betrokken bent, of als predikant werkt en zo deel uitmaakt van het gevolgde beleid, is een heldere blik je niet altijd gegeven: je bent meegegroeid in hoe het ging en hebt je daarmee te verhouden.

De werkgroep Toekomst bijvoorbeeld bestaat grotendeels uit leden die nog niet zo lang in ons midden zijn en heeft daarmee een frisse kijk op ons gemeentezijn en wat er mogelijk nodig is om toekomst te hebben. Toch helpt het om terug te kijken en de beleidsuitgangspunten en motto's van de laatste tien jaar op te diepen.

Vanaf 2005 ontstond de Samen-op-weg gemeente. Twee verschillende gemeenschappen en culturen kwamen samen, met een organisatievorm die uitgaat van gemeenschappelijk bezit, organiseren en verantwoordelijkheden dragen. Er werd reorganisatie, integratie en opbouw gevraagd.

Dit uitte zich organisatorisch in het 'kerngroepenmodel' (bottom up versus top down) van kerntaken die in de Kerkenraad vertegenwoordigd zijn. De grote 'lakmoesproef' was naast de gezamenlijke erediensten, pastoraat, diaconaat, jeugd- en missionair werk) de 'gebouwenkwesatie'.

De 'Koningshof' werd ingrijpend verbouwd en kreeg een andere vorm van beheer, meer gericht ook op de dienst aan de samenleving. Daarbij moest de eeuwenoude, vaak verbouwde en nu als onpraktisch ervaren Hervormde dorpskerk, naast de verkochte Gereformeerde kerk aan de Kampweg, opnieuw aangepast worden om samen verder te kunnen. Na een periode van 'ballingschap' door de herinrichting van

de Maartenskerk, met zondagse diensten in de Martinusparochie werd op de tweede Advent in 2011 werd het kerkgebouw feestelijk heropend.

(in de Kapel)

Kerk op het kruispunt

Uitgedaagd door een gemeentelid bracht ik over deze plek en kerk toen het volgende onder woorden: *'Is deze eeuwenoude plek een plek met toekomst? Uit het onderzoek naar de kansen voor groei (in inhoud, betrokkenheid en getal) en missionair werk zie ik de Maartenskerk, de Koningshof en het Stiltecentrum (de Kapel) als de grote mogelijkheid hiervoor, mits wij een (theologisch) heldere visie voor onze gemeenteopbouw en de daarbij behorende ruimte onder woorden brengen, en ons beleid daarnaar richten. Uitgangspunt is voor mij dat deze kerk al zoveel eeuwen staat te wachten om ons vandaag te ontvangen, omdat het wonder van de ontmoeting met God, met jezelf en met elkaar iedere dag opnieuw gebeuren kan! Deze plaats geeft 'gelegenheid' voor de liefdevolle ontmoeting tussen God en mensen. Juist in een tijd waarin sociale en gemeenschappelijke verbanden versralen, en de ontwikkeling van economie en cultuur in een richting wijst dat die verbanden en individuen meer op zichzelf terug geworpen worden dan voorheen (in ieder geval in het beleid dat de overheid nu formuleert en ten uitvoer brengt) ligt er voor deze kerk de grote uitdaging om een ruimte te bieden waarin gemeenschap en gemeenschappelijkheid benadrukt en gezocht wordt. Waar 'cultuur' bewaard, en menselijkheid behoed wordt. Juist in de diversiteit die in ons dorp ervaren wordt kan de Maartenskerk en Koningshof, als ontmoetingsruimte, een samenbindende factor zijn.*

Geloofswaarden die mij als kern voor 'gemeentezijn op het kruispunt' te binnen schieten, zijn: gastvrijheid en barmhartigheid, zorg en naastenliefde. 'Wie dit aan de minsten heeft gedaan, heeft het aan mij gedaan', zei Jezus volgens het evangelie.

De kern van het gemeentezijn wordt dan: Christus ontvangen. Het is de ander die ik ontmoet of die een beroep op mij doet, die mij tot leerling maakt..

Hoe staan wij midden in de wereld (in de kerk op het kruispunt van wegen) en houden we tegelijk ons oog op Christus? De gemeente zoekt het 'kruispunt' in die ontmoeting.'

De vernieuwde kerk bood ons de kans om na jaren met name op onszelf gericht geweest te zijn 'de kerk' weer aan het dorp in dienstbaarheid terug te geven, en onze gemeente verder op te bouwen, geholpen door een 'gemeentescan', niet zozeer om te groeien als wel om te bloeien.

Diaconaal, missionair en maatschappelijk waren bijvoorbeeld 'Doornroosje' (vakantieweken voor mensen met een kwetsbare gezondheid), de missionaire projecten vanuit Zending/Werelddiaconaat, maar ook het 'Reparatie café' activiteiten die breed gedragen werden en worden.

Op het Pastorale vlak zagen we een omslag van denken door van een '*verzorgingsmodel*' meer te gaan kiezen voor een '*Ontmoetingsmodel*'.

Het kringenwerk kreeg grote(re) aandacht vanuit de secties.

Ontmoeten & Verdiepen gaf een breed programma vorm dat ook regionaal interesse wekt(e). En dan laten we nog een heleboel kleiner en grotere activiteiten en initiatieven onbesproken!

Mensen rondom Jezus

In 2018 werden opnieuw de uitgangspunten voor beleid verwoord. De kern werd nu niet eerst aan het *gebouw* verbonden maar aan de *gestalte van Jezus*.

Het beleidsplan gaat terug naar onze kern in de driedeling: '*Dienst aan God*'

(Mystiek), 'Dienst aan elkaar' (Koinonia) en 'Dienst aan de wereld' (Diakonia). Deze kern van kerk-zijn kan eenvoudig worden aangeduid met: 'mensen rondom Jezus'. Dit betekent een verlangen naar groeien in geloven, medemenselijkheid en leven in Gods Koninkrijk. In deze tijd heeft het christelijk geloof en het behoren tot een christelijke geloofsgemeenschap zijn vanzelfsprekendheid verloren. Van dit besef moeten wij doordrongen zijn. Zoals Stefan Paas zegt: "Waar geloof niet langer 'hoort' of 'moet' zal het van dag tot dag gevoed en onderhouden moeten worden". Dit is een kerntaak van onze gemeente. We moeten ons bezinnen op onze missionaire uitstraling en op hoe wij met respect, authenticiteit en vrijmoedigheid ons geloof kunnen uitdragen in woord en daad.

Onze pen is geduldig, maar wat dit in concretisering teweeg brengt is mogelijk meer pragmatisch dan vanuit een geloofsverwoording verwoord. Tom Wright schrijft in *God en de Pandemie* (Utrecht 2020): *God werkt alle dingen uiteindelijk ten goede met en door middel van hen die Hem liefhebben.* God heeft 'zijn mensen' geroepen om deel te nemen aan zijn reddingsplan voor een lijdende wereld.

'Wellicht beschikken gelovigen nu niet over woorden om hun klacht (naar God en elkaar) te uiten. Maar dan kunnen ze nog wel een taak hebben te vervullen in de gezondheidszorg, het onderwijs, de armenzorg, door actie te voeren en te troosten... Net zoals de kerk in Atiochie zijn wij misschien niet in staat om 'waarom' te zeggen, maar wel om iets te zien van het 'Wat?' wie loopt er risico? wat kunnen we doen? wie zullen we eropuit sturen' Onze beleefde onmacht in woord en daad om te groeien, en ons lijden daaraan, is het 'voertuig' voor het eigen werk van de Geest, en scheidt een voedingsbodem voor het veelsoortige werk van genezing en hoop.

'Zulke God-liefhebbers worden dus gevormd naar het voorbeeld van de Zoon: het kruisvormige patroon waarin God zijn gerechtigheid en barmhartigheid, zijn trouw aan het verbond en aan de schepping aan de wereld toont in tranen en zwoegen, in klaaglied en barensnood.

Dat is onze roeping in deze tijd. (blz.74-75)

Hoe ziet de kerk van 2025 eruit? Wat hebben we niet meer nodig, en wat wordt waarom relevant? Wat zijn onze ambities nu, met 'corona', en waar leiden die concreet naar toe?

Op het gebied van de digitalisering van het gemeentelven op zondag is via kerk-tv zeker een forse stap gemaakt. Het is nu de vraag hoe we ook voor Kerk door-de-week die presentie opnieuw verder gestalte kunnen gaan geven. Dit najaar worden daarvoor stappen gezet. Dit gaat dus om de middelen die we hebben, maar zal het ook betekenen dat we inderdaad *'meer licht en meer zout'* zijn?

Deel III:

Vragen

1: Je **bent** *Licht en Zout* (blz.2): waar herken je dit voor jezelf in, en wat je in deze gemeente ziet gebeuren; mogelijk ook door de ogen van 'buitenstaanders'?

2: Herken je je in de stelling dat *autonomie en verbondenheid* (blz.4) nu nodig zijn. Waarin kun je jezelf met onze gemeente verbinden, en waarin stukt dat?

3. We zijn 'mensen rondom Jezus' (blz.7): wat ontvang je van Jezus dat je draagt in je geloof, en waar brengt dat je dat zelf nu toe? Wat zijn de vragen die je hierbij beleeft?

4: Ons geloof wordt (mee) gevormd door wat de Bijbel ons vertelt, en de Bron van ons gemeente-zijn . Veel Bijbelkennis doen we *hap-snap* op, waardoor we mogelijk minder geraakt en gevormd worden om op langere termijn het geloven vol te houden. (Stefan Paas, blz.8) Hoe kunnen we deze Bron als geloofs- en leermodel de komende jaren in onze gemeente sterker laten spreken?

5a: Welke ervaringen benoem je als 'goed' (helend, genadig en toekomstgericht omgaan met onzekerheden) in deze covid 19 – crisis en wat als 'kwaad' (beschadigend, ongenadig en vastpinnend op schijnzekerheden)?

5b: Wat zie je als leermomenten voor de andere spanningsvelden waarin we als burgers en gelovigen in verkeren? De klimaat-crisis; de digitale revolutie; de kloof tussen arm en rijk; het slavernij en het racisme-(debat); populisme....

6: Wat zie je als de concrete *nood* die je in Doorn tegenkomt, en hoe kunnen we daar als gemeente, ook in samenwerking met anderen, aan werken?

Wat zie je hierin als de roeping van onze gemeente vandaag, en hoe moet die roeping nu volgens jou verder gestalte krijgen in woord en daad?

